

24 Οκτωβρίου 2017

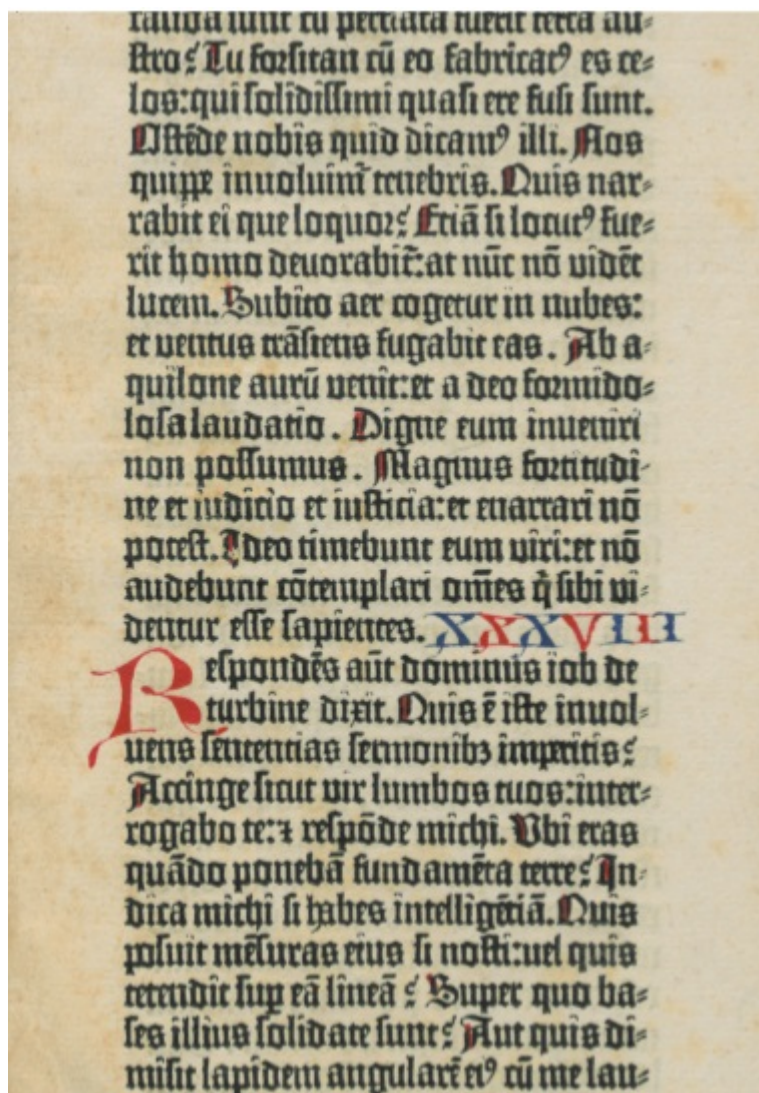
Από τον Γουτεμβέργιο στο Google (Peter L. Shillingsburg)

[/ Πεμπτούσια](#)

Πρόλογος του Peter L. Shillingsburg, συγγραφέα του βιβλίου «Από τον Γουτεμβέργιο στο Google», Μετάφραση: Κωνσταντίνος Τάκης, Σύμβουλος επιμέλειας: Βαγγέλης Προβιάς, εκδ. ΡΟΠΗ, 2017.

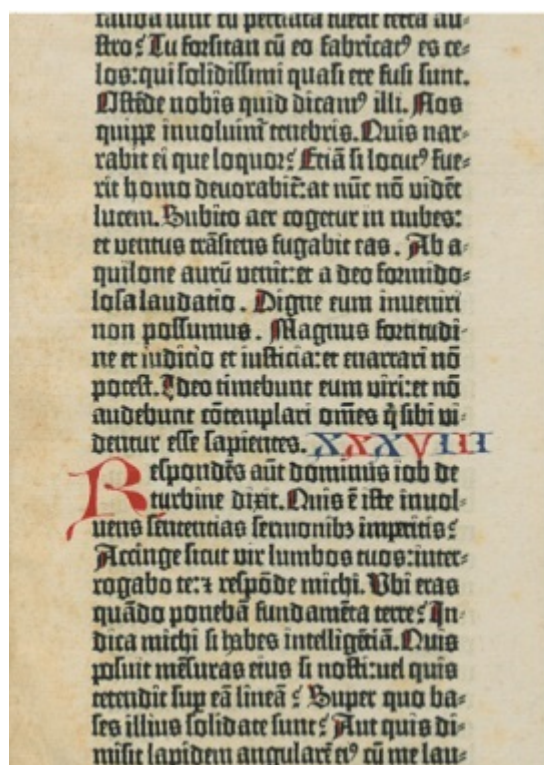
Το βιβλίο εστιάζει στις δυνατότητες και στα προβλήματα των ηλεκτρονικών αναπαραστάσεων των γραπτών κειμένων τόσο από το χώρο της λογοτεχνίας αλλά όχι μόνο. Παρόμοιες είναι οι συνθήκες και οι προκλήσεις για την ηλεκτρονική αναπαράσταση έργων στη μουσική, τη φιλοσοφία, την ιστορία, το δίκαιο, και τη θρησκεία. Θα με χαροποιούσε αν οι αρχές που θα προκύψουν από αυτήν τη μελέτη έβρισκαν εφαρμογή και σε εκείνους τους τομείς.

Εμπνεύστηκα τον τίτλο, “**Από τον Γουτεμβέργιο στο Google**”, στο Mainz, στη Γερμανία, στο Μουσείο Gutenberg. Καθώς στεκόμουν μπροστά σε αντίγραφο του πρώτου βιβλίου που τυπώθηκε με κινητά τυπογραφικά στοιχεία πριν από 500 χρόνια - παρατηρώντας την ομορφιά του, την ανθεκτικότητά του - είχα ένα όραμα σε μορφή απορίας: σε τι είδους μουσείο, σε 500 χρόνια, θα θαύμαζε κανείς το πρώτο ηλεκτρονικό βιβλίο; Άραγε, οι λέξεις «ομορφιά» και «ανθεκτικότητα» θα έρχονταν στο μυαλό του; Η ερώτηση ίσως επιφυλάσσει μία απάντηση που κόβει την ανάσα, αν και δεν ξέρω ποια μπορεί να είναι αυτή. Η ανθεκτικότητα και η ομορφιά πιθανώς υπήρξαν παρεπόμενα και όχι ο πρωταρχικός σκοπός του εγχειρήματος του Γουτεμβέργιου. Το μέλλον των ψηφιακών κειμένων εμφανίζεται ολοφώτεινο εμπρός μας, όπως πρέπει να εμφανιζόταν το μέλλον της τυπογραφίας στους αντιγραφείς που ασχολούνταν με το καινούργιο μέσο τις πρώτες δεκαετίες μετά το 1452.

Άλλοι γραφείς που απασχολούνταν σε σκριπτόρια, χώρους αντιγραφής εγγράφων, συνέχισαν να παράγουν εκλεπτυσμένα χειρόγραφα για τουλάχιστον μία ακόμη

εκατονταετία. Αναμφίβολα οι πολύπλοκες και ανιαρές καινούργιες, τότε, τεχνολογίες - η χύτευση στοιχείων, η σύνθεση κειμένων χρησιμοποιώντας στοιχεία με αντεστραμμένες εικόνες γραμμάτων, κάτι το οποίο σήμαινε τεράστια επένδυση σε κασσίτερο και σίδηρο, η εκτύπωση σε μεγάλα πιεστήρια που έμοιαζαν με εργαλεία κατασκευής λαδιού και κρασιού και η τόσο κουραστική εργασία πριν από την εμφάνιση μίας και μόνο αποτύπωσης με μελάνι σε χαρτί - θα πρέπει να φαίνονταν υπερβολικές σε πολλούς γραφείς που θα μπορούσαν να αντιγράψουν οποιονδήποτε αριθμό καλαίσθητων σελίδων στον μισό χρόνο και με ελάχιστο από το κόστος που χρειαζόταν για να εμφανιστεί μία μόνο έντυπη σελίδα.

Αλλά όταν άρχισε να χρησιμοποιείται το πιεστήριο, εκατοντάδες αντίγραφα εμφανίζονταν σε χρόνο λιγότερο απ' όσο χρειαζόταν για να εκφωνηθεί ένα κείμενο, πόσο μάλλον να αντιγραφεί. Έτσι ακριβώς και τώρα, τα «καπρίτσια» της ηλεκτρονικής τεχνολογίας - που συμπεριλαμβάνουν τον σχεδιασμό διεπαφής, την ευκολία να γίνουν λάθη, τα δαιδαλώδη αινιγματικά ακρώνυμα XML 1 και TEI με τα DTD τους, για να μην αναφέρουμε τον τρόπο της απώλειας αρχείων και της κατάρρευσης των σκληρών δίσκων - κρέμονται σαν δαμόκλειος σπάθη πάνω από ηλεκτρονικά περιβάλλοντα τα οποία μοιάζουν πιο κατάλληλα για «ανταλλαγή μηνυμάτων» με σύντομη ζωή παρά ως μέσο για τη διαφύλαξη κλασικών έργων μεγάλης λογοτεχνικής αξίας. Παρόλα αυτά όμως, πιστεύω, όπως και πολλοί ακόμη, ότι η εποχή της εκτύπωσης είδε το αποκορύφωμά της, έφτασε στο ζενίθ της και σύντομα θα ξεπεραστεί χωρίς όμως να αντικατασταθεί - από τα κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή.

Αυτό το βιβλίο διατυπώνει τη θέση ότι η ηλεκτρονική αναπαράσταση της έντυπης λογοτεχνίας που θα πραγματοποιηθεί τον εικοστό πρώτο αιώνα θα μεταβάλει σημαντικά το τοπίο αυτού που αντιλαμβανόμαστε ως κειμενικότητα. Ένα σημαντικό τμήμα του ασχολείται με αυτό που ονομάζω θεωρία γραπτής πράξης (script act theory) του γραπτού λόγου. Η θεωρία γραπτής πράξης αποτελεί αμάλαμα και σύνθεση προηγούμενων παρατηρήσεων και στρατηγικών για την κατανόηση γραπτών λογοτεχνικών κειμένων οι οποίες αναπτύχθηκαν σε ξεχωριστούς, συχνά ανεξάρτητους μεταξύ τους, τομείς. Αντί να διακρίνω τον έναν ή τους δύο καλύτερους, ή τον πιο πολύπλοκο ή πιο απλό ή πιο χρήσιμο τρόπο προσέγγισης ενός κειμένου, προσπαθώ μέσα από τη θεωρία να διατυπώσω το πώς αντικρουόμενες παρατηρήσεις πάνω στα έργα του γραπτού λόγου μπορούν να παραταχθούν σαν μία ευρύτερη ομάδα εργαλείων και επιλογών, με συγκεκριμένη επίδραση πάνω στη σχέση του χρήστη με τα κείμενα. Αντιμετωπίζω το αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας περισσότερο σαν μία επισκόπηση ενός συνόλου λογοτεχνικών στρατηγικών παρά σαν μία συνεκτική και ενοποιημένη θεωρία του κλάδου της γραπτής επικοινωνίας.